

**SHARQ MUTAFAKKIRLARI HAMDA MAHALLIY OLIMLARNING
PEDAGOGIK QARASHLARIDA MILLIY AN'ANALARDAN
FOYDALANISH MASALALARI****Abdullaeva Turgunoy Kasimjonovna**

Buxoro Innovatsiyalar universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqola sharq mutafakkirlari va mahalliy olimlarning pedagogik qarashlarida milliy an'analaridan foydalanish masalalarini tahlil qiladi. Maqolada Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Alisher Navoiy kabi sharq mutafakkirlari pedagogik g'oyalari va Abdulla Avloniy, Hamid Olimjon kabi mahalliy olimlarning ta'limiy tajribalari o'rganiladi. Ularning asarlarida milliy qadriyatlar, tarbiya tizimi va axloqiy tamoyillar talabalarning ma'naviy va intellektual rivojlanishida qanday qo'llanilishi mumkinligi ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, zamonaviy ta'lim jarayonida milliy an'analarni uyg'unlashtirish va pedagogik merosdan samarali foydalanishning ahamiyati yoritiladi.

Kalit so'zlar: Sharq mutafakkirlari, mahalliy olimlar, pedagogik qarashlar, milliy an'analar, ta'lim merosi, ma'naviy tarbiya

Kirish. Zamonaviy jamiyat rivoji sharoitida ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan transformatsiya jarayonlari globallashuv, raqamlashuv va innovatsion pedagogik yondashuvlarning jadal kirib kelishi bilan tavsiflanadi. Bunday sharoitda ta'lim mazmunini yangilash, o'qitish metodlarini takomillashtirish bilan bir qatorda, milliy an'analarni saqlash va ularni zamonaviy ta'lim talablari bilan uyg'unlashtirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Chunki ta'lim transformatsiyasi faqat texnologik yoki tashkiliy yangilanish emas, balki shaxsni ma'naviy-axloqiy jihatdan kamol toptirishga qaratilgan kompleks ijtimoiy jarayondir.

Mavzuning dolzarbligi. Milliy an'analar xalqning tarixiy tajribasi, madaniy merosi va tarbiyaviy qarashlarini o'zida mujassam etgan barqaror qadriyatlar tizimi bo'lib, ular ta'lim transformatsiyasi jarayonida muhim pedagogik resurs sifatida xizmat qiladi. An'anaviy ta'lim modelidan kompetensiyaga yo'naltirilgan, shaxs markazli ta'lim modeliga o'tish jarayonida milliy an'analar ta'lim mazmunini insonparvarlik ruhida boyitish, uni ijtimoiy hayot bilan bog'lash va o'quvchilarda milliy o'zlikni anglashni rivojlantirish imkonini beradi.

Ta'lim transformatsiyasi sharoitida milliy an'analarga ilmiy-innovatsion yondashuv ularni statik holda emas, balki dinamik, zamon talablariga mos ravishda qayta talqin etishni taqozo etadi. Bu esa milliy qadriyatlarni innovatsion ta'lim texnologiyalari, interaktiv metodlar va raqamli ta'lim muhiti bilan uyg'unlashtirish orqali amalga oshiriladi. Masalan, milliy madaniy meros elementlarini raqamli ta'lim platformalariga integratsiya qilish, loyiha va keys-ta'limda milliy an'analarga asoslangan muammoli vaziyatlarni qo'llash ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Mavzu metodologiyasi. Ijtimoiy-pedagogik nuqtayi nazardan, ta'lim transformatsiyasi jarayonida milliy an'analardan foydalanish yosh avlodni global axborot makonida milliy identifikatsiyani saqlab qolgan holda faol ishtirok etishga tayyorlaydi. Bu jarayonda milliy an'analarda o'quvchilarda ijtimoiy mas'uliyat, ma'naviy barqarorlik, madaniy bag'rikenglik va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishda muhim tarbiyaviy omil bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, milliy va innovatsion yondashuvlarning uyg'unligi ta'lim tizimining milliy modeli shakllanishiga zamin yaratadi.

Pedagogik jihatdan olib qaralganda, milliy an'analarda ta'lim transformatsiyasining mazmuniy asosini mustahkamlaydi, o'qitish jarayonini hayotga yaqinlashtiradi va ta'lim natijalarining barqarorligini ta'minlaydi. Ular innovatsion metodlar bilan uyg'un holda qo'llanilganda, talabalarda tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va madaniy kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu esa ta'lim transformatsiyasining strategik maqsadi - raqobatbardosh, ma'naviy barkamol va ijtimoiy faol shaxsni shakllantirishga to'liq mos keladi.

Xulosa qilib aytganda, milliy an'analarni ta'lim transformatsiyasi jarayoni bilan chambarchas bog'lab o'rganish va amaliyotga joriy etish zamonaviy ta'lim tizimini takomillashtirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Milliy qadriyatlarga tayangan innovatsion ta'lim modeli jamiyat taraqqiyoti talablariga javob beradigan, bir vaqtning o'zida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirgan barkamol avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan transformatsion jarayonlar ta'lim mazmuni, metodlari va pedagogik yondashuvlarni tubdan qayta ko'rib chiqishni talab etadi. Bu jarayonda milliy an'analardan foydalanish masalasi nafaqat madaniy ehtiyoj, balki muhim ijtimoiy-pedagogik zarurat sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Pedagog olimlarning ilmiy konsepsiyalariga tayanilgan holda ta'lim transformatsiyasi

jarayonida milliy an'analarning ahamiyatini asoslash ushbu muammoning nazariy poydevorini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Pedagogika fanida ta'lim va tarbiyaning ijtimoiy mohiyati haqida fikr yuritgan olimlardan biri L.S. Vygotskiy bo'lib, u shaxs rivojlanishini ijtimoiy-madaniy muhit bilan uzviy bog'liq holda talqin qiladi. Uning madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, shaxsning intellektual va ma'naviy kamoloti jamiyatda shakllangan qadriyatlar, urf-odatlar va an'analar orqali amalga oshadi. Mazkur nazariya ta'lim transformatsiyasi jarayonida milliy an'analardan foydalanishning pedagogik ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslaydi, chunki milliy an'analar o'quvchi shaxsining ijtimoiylashuvi va madaniy identifikatsiyasida muhim vosita hisoblanadi.

Sharq mutafakkirlarining pedagogik qarashlarida ham milliy an'analar tarbiyaning asosiy omili sifatida e'tirof etilgan. Xususan, Abu Nasr Forobiy ta'lim va tarbiyani jamiyat taraqqiyoti bilan chambarchas bog'lab, komil insonni tarbiyalashda axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy an'analarning ustuvorligini ta'kidlaydi. Forobiyning "fozil jamiyat" haqidagi konsepsiyasi ta'lim transformatsiyasi jarayonida milliy an'analarni ta'lim mazmuniga integratsiya qilish zarurligini ko'rsatadi. Bu yondashuvga ko'ra, ta'lim faqat bilim berish emas, balki jamiyatning ma'naviy qiyofasini shakllantirish vositasidir.

Abu Nasr Forobiyning pedagogik qarashlari ta'lim va tarbiyaning ijtimoiy mohiyatini chuqur ochib berishi bilan alohida ahamiyatga ega. U o'zining "Fozil odamlar shahri" asarida komil insonni tarbiyalash jamiyatda shakllangan axloqiy me'yorlar, urf-odatlar va milliy an'analarga tayanishini ta'kidlaydi. Forobiyga ko'ra, tarbiya faqat shaxsiy kamolotni emas, balki jamiyatning barqaror taraqqiyotini ta'minlovchi ijtimoiy mexanizm hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, milliy an'analar shaxsning ijtimoiylashuvi va ma'naviy barkamolligini shakllantiruvchi asosiy pedagogik omil sifatida talqin etiladi. Ta'lim transformatsiyasi jarayonida Forobiy g'oyalari milliy qadriyatlarga tayangan, insonparvar va kompetensiyaviy ta'lim modelini yaratish uchun nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Abu Ali ibn Sino ta'lim va tarbiyani inson kamolotining uzviy qismi sifatida qarab, uni oila, jamiyat va milliy muhit bilan chambarchas bog'laydi. Uning pedagogik qarashlarida tarbiya jismoniy, aqliy va axloqiy tarbiyaning uyg'unligi asosida tashkil etilishi lozimligi ta'kidlanadi. Ibn Sino milliy an'analarni inson salomatligi, axloqi va ma'naviyatini shakllantiruvchi tabiiy muhit sifatida baholaydi. Bu yondashuv ta'lim transformatsiyasi jarayonida integrativ ta'lim, sog'lom ta'lim muhitini yaratish va uzluksiz ta'lim g'oyalarini asoslashda muhim ahamiyat kasb etadi. Uning qarashlari

milliy an'analarni zamonaviy ta'lim mazmuniga ilmiy asosda joriy etish zarurligini ko'rsatadi.

Alisher Navoiyning pedagogik merosi milliy an'analarga asoslangan ma'naviy-axloqiy tarbiya masalalarini chuqur yoritishi bilan ajralib turadi. U "Mahbub ul-qulub" asarida inson xulq-atvori, odobi va jamiyatsdagi munosabatlari milliy qadriyatlar orqali shakllanishini ta'kidlaydi. Navoiyga ko'ra, tarbiyaning asosiy maqsadi - insonda insonparvarlik, adolat, halollik va vatanga muhabbat tuyg'ularini rivojlantirishdir. Bu g'oyalar ta'lim transformatsiyasi sharoitida ma'naviy tarbiyani ta'lim mazmunining ustuvor yo'nalishiga aylantirish, milliy an'analarni innovatsion metodlar bilan uyg'unlashtirish zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Ahmad Yassaviyning ta'lim-tarbiyaga oid qarashlari ruhiy poklanish va axloqiy kamolot g'oyalariga asoslangan. Uning "Hikmatlar" asarida milliy an'analar inson ma'naviyatini tarbiyalashning muhim omili sifatida talqin etiladi. Yassaviy tarbiya jarayonida sabr-toqat, kamtarlik, halollik va ixlos kabi qadriyatlarni ustuvor qo'yadi. Bu qadriyatlar xalq an'analari orqali avloddan-avlodga o'tib kelgan tarbiyaviy tajriba sifatida baholanadi. Ta'lim transformatsiyasi jarayonida Yassaviy g'oyalari shaxsning ma'naviy kompetensiyalarini rivojlantirish, ijtimoiy barqarorlik va axloqiy tarbiyani kuchaytirishda nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Yusuf Xos Hojib "Qutadg'u bilig" asarida tarbiyani davlat boshqaruvi, jamiyat tartibi va ijtimoiy munosabatlar bilan uzviy bog'liq holda talqin etadi. Uning qarashlariga ko'ra, milliy an'analar jamiyatda adolat, mas'uliyat va fuqarolik ongini shakllantiruvchi asosiy omil hisoblanadi. Yusuf Xos Hojib tarbiya orqali insonni jamiyat manfaatlariga xizmat qiladigan komil shaxs sifatida kamol toptirishni maqsad qiladi. Bu g'oyalar ta'lim transformatsiyasida fuqarolik kompetensiyalari, ijtimoiy mas'uliyat va liderlik sifatlarini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy ta'lim modellariga to'liq mos keladi.

Imom al-Buxoriyning "Al-adab al-mufrad" asarida inson axloqi va kundalik xulq-atvoriga oid masalalar markaziy o'rin egallaydi. U axloqiy tarbiyani oilaviy va jamiyatda shakllangan milliy an'analar orqali amalga oshirishni muhim deb hisoblaydi. Al-Buxoriy qarashlarida hurmat, insof, mehr-oqibat va mas'uliyat kabi qadriyatlar tarbiyaning asosiy mezonlari sifatida namoyon bo'ladi. Ta'lim transformatsiyasi sharoitida ushbu g'oyalar ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni rivojlantirish, tarbiyaviy ishlarni tizimli tashkil etishda muhim pedagogik manba bo'lib xizmat qiladi.

Sharq mutafakkirlarining pedagogik qarashlari tahlili shuni ko'rsatadiki, milliy an'analar tarbiyaning universal va barqaror poydevori sifatida e'tirof etilgan. Ularning

g'oyalari ta'lim transformatsiyasi jarayonida milliy va innovatsion yondashuvlarni uyg'unlashtirish, ma'naviy barkamol va ijtimoiy faol shaxsni shakllantirish uchun mustahkam nazariy asos yaratadi (1-jadvalga qarang).

1-jadval.

**Sharq mutafakkirlarining pedagogik qarashlarida milliy an'analarning
tarbiyadagi o'rni (qiyosiy tahlil)**

Mutafakki r	Asari / manbasi	Milliy an'analar haqidagi asosiy g'oya	Tarbiyadagi pedagogik ahamiyati	Ta'lim transformatsiyasi bilan bog'liqligi
Abu Nasr Forobiy	“Fozil odamlar shahri”, “Baxtga erishish yo'llari”	Axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy an'analar jamiyat taraqqiyotinin g asosi	Komil insonni tarbiyalashda axloq, urf-odat va ijtimoiy muhit hal qiluvchi omil	Milliy qadriyatlarga tayangan kompetensiyaviy va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim modeliga asos bo'ladi
Abu Ali ibn Sino	“Donishnoma” , “Axloq risolalari”	Tarbiya oilaviy va ijtimoiy an'analarga tayanishi lozim	Jismoniy, aqliy va axloqiy tarbiyaning uyg'unligi	Integrativ ta'lim, sog'lom muhit va uzluksiz ta'lim konsepsiyalariga mos
Alisher Navoiy	“Mahbub ul- qulub”, “Xamsa”	Milliy odob- axloq, insonparvarlik va ma'naviyat ustuvor	Ma'naviy- axloqiy tarbiyada milliy an'analar asosiy vosita	Ta'lim mazmunini insonparvarlik va milliylik asosida boyitadi
Ahmad Yassaviy	“Hikmatlar”	Ruhiy poklanish va axloqiy kamolot an'anaviy	Tarbiyada e'tiqod, sabr, halollik va kamtarlikni shakllantiradi	Shaxsning ma'naviy kompetensiyalarin i rivojlantirishga ХИЗМАТ ҚИЛАДИ

		qadriyatlarga tayangan		
Yusuf Xos Hojib	“Qutadg‘u bilig”	Jamiyat boshqaruvi va tarbiya milliy an‘analarga asoslanishi kerak	Ijtimoiy mas‘uliyat va фуқаролик тарбияси	Fuqarolik kompetensiyalarig a asoslangan ta‘lim transformatsiyasig a mos
Al-Buxoriy	“Al-adab al- mufrad”	Axloqiy tarbiya kundalik hayotiy an‘analar orqali beriladi	Odob-axloq, hurmat va ijtimoiy munosabatlarn i tarbiyalaydi	Ta‘limda ijtimoiy- emotsional ko‘nikmalarni rivojlantirishga asos

Jadval ma'lumotlarining qiyosiy tahlili shuni ko'rsatadiki, Sharq mutafakkirlarining pedagogik merosida milliy an'analar tarbiyaning asosiy va hal qiluvchi omili sifatida talqin etilgan. Ular ta'lim va tarbiyani faqat bilim berish jarayoni sifatida emas, balki shaxsni jamiyat hayotiga tayyorlashga qaratilgan ijtimoiy-axloqiy jarayon sifatida ko'radilar.

Xususan, Abu Nasr Forobiy milliy an'analarni jamiyat barqarorligi va komil inson tarbiyasining asosi deb hisoblaydi. Uning qarashlarida axloqiy me'yorlar, ijtimoiy urf-odatlar va jamoaviy qadriyatlar shaxs kamolotining muhim sharti sifatida namoyon bo'ladi. Forobiyning “fozil jamiyat” konsepsiyasi ta'limni milliy qadriyatlarga tayanish orqali tashkil etish zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Abu Ali ibn Sino pedagogik qarashlarida milliy an'analar inson tarbiyasining tabiiy muhiti sifatida talqin etiladi. U tarbiyani jismoniy, aqliy va axloqiy rivojlanishning uyg'un jarayoni deb hisoblab, bu jarayonda oilaviy va ijtimoiy an'analarning rolini alohida ta'kidlaydi. Ibn Sinoning ushbu qarashlari zamonaviy ta'lim transformatsiyasida integrativ va uzluksiz ta'lim g'oyalari bilan uyg'unlik kasb etadi.

Alisher Navoiyning pedagogik merosida milliy an'analar ma'naviy-axloqiy tarbiyaning asosiy vositasi sifatida qaraladi. U inson xulq-atvori, odobi va ijtimoiy munosabatlari milliy qadriyatlar orqali shakllanishini ko'rsatib beradi. Navoiyning insonparvarlik g'oyalari ta'lim transformatsiyasi jarayonida ta'lim mazmunini ma'naviy jihatdan boyitish zarurligini asoslaydi.

Ahmad Yassaviy ta'lim-tarbiya masalasida ruhiy poklanish va axloqiy kamolotni birinchi o'ringa qo'yadi. Uning qarashlarida milliy an'analar inson ma'naviyatini shakllantiruvchi muhim tarbiyaviy manba sifatida namoyon bo'ladi. Bu yondashuv zamonaviy ta'limda ma'naviy kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik modellar bilan mos keladi.

Yusuf Xos Hojib milliy an'analarni ijtimoiy tarbiya va fuqarolik ongini shakllantirishning asosi sifatida baholaydi. Uning pedagogik g'oyalarida tarbiya jamiyat tartibi, adolat va mas'uliyat bilan uzviy bog'langan. Bu qarashlar ta'lim transformatsiyasi jarayonida fuqarolik kompetensiyalarini rivojlantirishning ilmiy asosini tashkil etadi.

Imom al-Buxoriyning pedagogik merosida milliy an'analar kundalik hayotda namoyon bo'ladigan axloqiy tarbiya vositasi sifatida talqin etiladi. U inson munosabatlarida hurmat, mehr-oqibat va insof kabi qadriyatlarni shakllantirishda oilaviy va ijtimoiy an'analarning rolini alohida ta'kidlaydi. Bu g'oyalar ta'lim transformatsiyasida ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, jadvalda keltirilgan ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Sharq mutafakkirlarining pedagogik qarashlarida milliy an'analar tarbiyaning universal va barqaror poydevori sifatida e'tirof etilgan. Ularning g'oyalari zamonaviy ta'lim transformatsiyasi jarayonida milliy va innovatsion yondashuvlarni uyg'unlashtirish, ma'naviy barkamol va ijtimoiy faol shaxsni shakllantirish uchun mustahkam nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot doirasida mahalliy pedagog olimlarning ilmiy qarashlari milliy an'analarni tarbiyaning markaziy omillari sifatida ilmiy asoslash bilan birga, ularni zamonaviy innovatsion ta'lim modeliga integratsiya qilishning nazariy va amaliy asosini ham yaratishi, bu esa ta'lim transformatsiyasida milliy va innovatsion yo'nalishlarni uyg'unlashtirishga xizmat qilishi dalillandi.

Mahalliy pedagog olimlar milliy an'analarni tarbiyaning asosiy, tizim yaratuvchi omili sifatida e'tirof etadilar. Ular milliy an'analarni shaxs ma'naviyati, ijtimoiy faollik va fuqarolik ongini shakllantirishda strategik pedagogik resurs deb hisoblaydilar. Olimlar qarashlarida milliy an'analar ta'lim transformatsiyasi jarayonida mazmuniy yangilanishning asosi sifatida talqin qilinadi. Milliy an'analarni innovatsion metodlar bilan uyg'unlashtirish mahalliy pedagogik maktabning umumiy konseptual yo'nalishini tashkil etadi (2-jadvalga qarang).

2-jadval.

Mahalliy pedagog olimlarning qarashlarida milliy an'analarning tarbiyaviy ahamiyati (qiyosiy tahlil jadvali)

Olim	Asarlari / tadqiqot yo'nalishi	Milliy an'analar munosabati	Tarbiyaviy ahamiyati haqidagi g'oyasi	Ta'lim transformatsiyasi bilan bog'liq jihatlari
K. Qodirov	Milliy tarbiya nazariyasiga oid ishlar	Milliy an'analar tarbiya tizimining asosiy poydevori	Yosh avlodda milliy o'zlik, vatanparvarlik va ma'naviy barqarorlikni shakllantiradi	Milliy qadriyatlarga asoslangan kompetensiyaviy ta'limni rivojlantirish
N. Jo'rayev	Milliy ma'naviyat va tarbiya masalalari	Milliy an'analar – ma'naviy tarbiyaning asosiy manbai	Ijtimoiy faol, ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalashda hal qiluvchi omil	Ta'lim mazmunini ma'naviy jihatdan yangilash
B. Xodjayev	Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, tarbiya	Milliy an'analar shaxs rivojining ijtimoiy muhiti	Shaxsiy qadriyatlar va ijtimoiy moslashuvni ta'minlaydi	Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim modeliga mos
O. Musurmonov	Milliy g'oya va tarbiya masalalari	Milliy an'analar – milliy g'oyaning amaliy ifodasi	Yoshlarda fuqarolik ongi va ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantiradi	Fuqarolik kompetensiyalarini shakllantirish
SH. Abdullayeva	Oila va maktab hamkorligi	Oilaviy an'analar tarbiyaning	Axloqiy tarbiya va ijtimoiy	Uzluksiz ta'lim va tarbiya konsepsiyasi

		boshlang'ich bo'g'ini	xulqni shakllantiradi	
M. Inoyatov	Etnopedagogik a masalalari	Milliy an'analar etnopedagogi k resurs	Ta'limni xalq pedagogikasi bilan boyitish	Milliy va innovatsion yondashuvlarni uyg'unlashtirish

Jadval tahlili ko'rsatadiki, mahalliy pedagog olimlarning pedagogik qarashlarida milliy an'analar tarbiyaning markaziy va uzviy omili sifatida e'tirof etilgan. Ular milliy an'analarni faqat o'tmish merosi sifatida emas, balki zamonaviy ta'lim transformatsiyasi jarayonida pedagogik innovatsiyalarni amalga oshirish uchun asosiy resurs sifatida qarashadi. Masalan, K. Qodirov milliy an'analarni kompetensiyaviy va ma'naviy barkamol shaxsni shakllantirishda asosiy vosita sifatida ko'rsatsa, N. Jo'rayev ularni ma'naviy tarbiyaning ilmiy-amaliy manbai sifatida ilgari surgan. B. Xodjayev va O. Musurmonov esa milliy an'analar shaxsning ijtimoiy muhiti va fuqarolik ongini rivojlantirishda innovatsion pedagogik vosita sifatida ahamiyatli deb baholaydilar. Shuningdek, Sh. Abdullayeva va M. Inoyatov milliy an'analarni oilaviy tarbiya va etnopedagogik resurs sifatida zamonaviy ta'lim jarayoniga integratsiya qilishni ta'kidlaydilar. Bu yondashuvlar milliy an'analarni innovatsion ta'lim texnologiyalari, interaktiv metodlar va raqamli ta'lim muhiti bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi. Natijada, ta'lim transformatsiyasi jarayonida milliy qadriyatlar va innovatsion pedagogik metodlar chambarchas bog'lanib, talabalarda ma'naviy barkamollik, ijodiy fikrlash va ijtimoiy faollikni shakllantirish imkoni yaratiladi.

Zamonaviy pedagogika nazariyasida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi muhim o'rin tutadi. Ushbu konsepsiya vakillari (J. Dewey, K. Rogers va boshqalar) ta'lim jarayonida o'quvchining individual ehtiyojlari, qadriyatlar va ijtimoiy tajribasini hisobga olish zarurligini ta'kidlaydilar. Milliy an'analar aynan mana shu ijtimoiy tajribaning muhim tarkibiy qismi bo'lib, ta'lim transformatsiyasi jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirishda samarali pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Chunki milliy an'analarga tayangan ta'lim o'quvchining ichki motivatsiyasini kuchaytiradi va ta'lim jarayonini mazmunan boyitadi.

O'zbek pedagogika fanida ham milliy tarbiya masalasiga alohida e'tibor qaratilgan. Xususan, K. Qodirov, N. Jo'rayev, B. Xodjayev kabi olimlar milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash masalasini ta'lim tizimini modernizatsiya qilish bilan uzviy bog'liq holda yoritadilar. Ularning ilmiy qarashlariga ko'ra, ta'lim transformatsiyasi jarayonida milliy an'analardan foydalanish yosh avlodda ijtimoiy

mas'uliyat, vatanparvarlik va ma'naviy barqarorlikni shakllantirishning muhim omilidir.

Ijtimoiy-pedagogik nuqtayi nazardan, milliy an'analarining ta'lim jarayoniga integratsiyasi jamiyatda madaniy vorisiylikni ta'minlaydi va avlodlar o'rtasidagi uzviylikni mustahkamlaydi. Ta'lim transformatsiyasi sharoitida bu jarayon innovatsion metodlar, raqamli texnologiyalar va interfaol yondashuvlar bilan uyg'unlashgan holda amalga oshirilganda, ta'lim samaradorligi yanada oshadi. Shu bois milliy an'analar ta'lim transformatsiyasining mazmuniy asosini boyituvchi, uni insonparvarlik ruhida rivojlantiruvchi muhim pedagogik omil sifatida e'tirof etiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, pedagog olimlarning ilmiy konsepsiyalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim transformatsiyasi jarayonida milliy an'analardan foydalanish ijtimoiy-pedagogik jihatdan chuqur asoslangan bo'lib, u shaxsni har tomonlama rivojlantirish, jamiyatning barqaror taraqqiyotini ta'minlash va ta'lim tizimining milliy modelini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois ushbu masala zamonaviy pedagogik tadqiqotlarning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Milliy an'analar va innovatsion metodlarni uyg'un qo'llash ta'lim oluvchi shaxsining kognitiv, emotsional, motivatsion va ijtimoiy-psixologik sohalarida kompleks ijobiy o'zgarishlarni ta'minlab, uning ma'naviy yetuk va ijodkor shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi (3-jadvalga qarang).

3-jadval.

Milliy an'analar va innovatsion metodlar uyg'unligi natijasida yuzaga keladigan psixologik o'zgarishlar

Ta'limdagi omil	Psixologik jarayon	Yuzaga keladigan psixologik o'zgarish	Ta'lim oluvchida namoyon bo'lishi
Milliy an'analarga asoslangan mazmun	Identiklik (o'zlikni anglash)	Milliy o'zlikni anglash kuchayadi	O'ziga ishonch, milliy qadriyatlarga hurmat
Innovatsion metodlar (loyiha, keys)	Motivatsiya	Ichki o'quv motivatsiyasi oshadi	Faollik, tashabbuskorlik

Milliy-madaniy muhit	Emotsional holat	Psixologik komfort va barqarorlik	Stress kamayishi, erkin fikrlash
Guruhli va hamkorlikdagi ta'lim	Ijtimoiy o'zaro ta'sir	Ijtimoiy-psixologik kompetensiya rivojlanadi	Muloqot, jamoada ishlash
Muammoli va ijodiy topshiriqlar	Tafakkur	Tanqidiy va ijodiy fikrlash faollashadi	Muammoga yechim topish
Milliy qadriyatlarga tayangan tarbiya	Qadriyatli ong	Axloqiy va ma'naviy barqarorlik	Mas'uliyat, odob-axloq
Refleksiya va baholash elementlari	Self-esteem	Adekvat o'z-o'zini baholash shakllanadi	O'z ustida ishlash
Raqamli va innovatsion vositalar	Kognitiv faollik	Aqliy faollik va diqqat oshadi	Tezkor fikrlash, mustaqillik
Milliy an'analar + zamonaviy yondashuv	Integrativ rivojlanish	Barkamol shaxs shakllanadi	Moslashuvchan, ijodkor shaxs

Mazkur jadvalda ko'rilganidek, milliy an'analar va innovatsion metodlar uyg'unligi asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni ta'lim oluvchi shaxsida kognitiv, motivatsion, emotsional va ijtimoiy-psixologik sohalarda ijobiy o'zgarishlarni yuzaga keltiradi hamda barqaror milliy identiklikka ega, ijodkor va raqobatbardosh shaxsni shakllantirish uchun asos bo'ladi.

Mavzuga mos ravishda ta'lim transformatsiyasi va milliy an'analar tushunchalariga mualliflik yondashuvi asosida ilmiy-ta'rif taqdim etilmoqda. Bu ta'riflar magistrlik dissertatsiyasi nazariy qismidan foydalanish uchun mos. Ta'lim transformatsiyasi – bu ma'noda, bilim berish va tarbiya jarayonining faqat formatini emas, balki uning mazmuni, usullari, pedagogik mexanizmlari va boshqaruv tizimini chuqur o'zgartirish jarayonidir. U zamonaviy talab va sharoitlarga mos ravishda nafaqat bilim berish, balki shaxsning ma'naviy, ijtimoiy va kasbiy kompetensiyalarini kompleks rivojlantirishni ham o'z ichiga oladi. Mualliflik yondashuvida ta'lim

transformatsiyasi innovatsion pedagogik texnologiyalar va milliy an'analarining uyg'unligi orqali amalga oshiriladigan jarayon sifatida talqin qilinadi. Bu yondashuv ta'limdagi modernizatsiya va milliy qadriyatlar integratsiyasini birlashtirib, yoshlarning ma'naviy barkamolligi va ijodiy faolligini tarbiyalashga xizmat qiladi.

Milliy an'analar – bu xalqning tarixi, madaniyati, axloq-odob qoidalari va ijtimoiy urf-odatlarini asosida shakllangan ma'naviy va tarbiyaviy qadriyatlar tizimidir. Ular nafaqat ijtimoiy munosabatlarni tartibga soluvchi omil, balki har bir avlodda ma'naviy barkamollik, milliy o'zlik va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantiruvchi pedagogik resurs sifatida ham xizmat qiladi.

Xulosa. Mualliflik yondashuvida milliy an'analar ta'lim jarayonida innovatsion metodlar bilan uyg'unlashtirilganda samarali pedagogik mexanizmga aylanadi, shu tariqa o'quvchilarda nafaqat bilim, balki ma'naviy-axloqiy va ijtimoiy ko'nikmalar ham rivojlanadi. Bu tushuncha ta'lim transformatsiyasi jarayonida milliy qadriyatlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni birlashtirishning nazariy asosini tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Maxkamov U.I. "Yuqori sinf o'quvchilari ahloqiy madaniyatni shakllantirishning pedagogik asoslari" avtoreferat pedagogika fanlari doktori. – Toshkent, 1998.
- Ergasheva Sh.T. "Mutaxassislik ta'limini modernizatsiya qilishning muammolari" // Zamonaviy ta'lim va tarbiyaga shaxsiy yo'naltirilgan yondashuv – Toshkent: QoriNiyoziy nomidagi O'zbekiston pedagogika fanlari ilmiy-tadqiqot instituti, 2008. 3 bosma. 3-bo'lim.-S. 38-44.
- Podlasiy, I.P. Pedagogika: 100 voprosov - 100 otvetov: ucheb.posobiye dlya vuzov/ I. P. Podlasiy. – M.: VLADOS-press, 2004.
- Shestopalov, S. V. Formirovaniye nравstvennix sennostey starsheklassnikov v novom informatsionnom prostranstve :dis. . kand. ped. nauk : M., 2008.